

Germà Colón: cinc fites d'un enamorat de les paraules

Ahir es va morir, a Barcelona, a noranta-un any · Fou un dels més grans romanistes dels Països Catalans

Ahir [es va morir el filòleg Germà Colón i Domènech](#) (Castelló de la Plana, 1928 – Barcelona, 2020). Entendre l'abast de la personalitat de Colón és complex, per la diversitat de temes en què va fer recerca. En trobarem ressenyes a la [Gran Enciclopèdia Catalana](#) i a la [Viquipèdia](#), per exemple. Però per a trobar-ne informació exhaustiva i entendre plenament l'abast de la seva figura cal entrar també a la web de la [Fundació Germà Colón Domènech](#). Impressiona de debò, per exemple, la [llista bibliogràfica](#) (pdf) de més de trenta pàgines, elaborada per **Amadeu-J. Soberanas** i **Glòria Claveria**. I encara, per a tenir una idea completa de l'abast de l'obra de Colón cal repassar el llibre [Homenatge a Germà Colón](#) (Publicacions de la Universitat Jaume I, 2014).

VilaWeb va contribuir també a aprofundir la personalitat d'aquest mestre amb una extensa entrevista l'estiu del 2014, en què va parlar de tot: dels dubtes que l'atabalaren quan acabà el batxillerat, del geni rampellut de **Joan Coromines**, de la devoció per **Antoni Maria Alcover**, de l'amistat amb el **pare Massot**... En aquella conversa va explicar la seva vida i la seva obra. I sobretot va demostrar una gran senzillesa i humanitat.

Tot seguit, mirarem de resumir algunes de les fites d'aquest homenot.

1. De Castelló a Basilea: una carrera guiada per l'erudició

Germà Colón fou un home que progressà gràcies al dubte, com tot bon científic. Quan va acabar el batxillerat, a Castelló de la Plana, dubtava si fer els estudis universitaris a Barcelona o a Madrid. El seu professor de llatí, **Eduard Valentí i Fiol**, l'orientà cap a Barcelona. Però quan hi arribà els dubtes persistiren: lingüística o història? Per sort, va topar amb un estudiós, justament, de la història de la llengua, Antoni M. Badia i Margarit, que li digué que aquest dubte se'l tragués del cap: no calia renunciar a res. I fou a còpia de dubtes, però sobretot de tenacitat i rigor, que es modelà aquest filòleg gràcies a —o al costat de— mestres i col·legues com ara **Felip Mateu i Llopis**, **Martí de Riquer**, **Josep M. de Casacuberta** i **Joan Bastardas**. Acabada la carrera, presentà la tesi doctoral sobre el parlar de Castelló i, per extensió del valencià septentrional. La va defensar a Madrid, és clar: 'Perquè en aquella època només es podia fer així', explicava ell mateix a VilaWeb. I, en acabat, el doctor Colón se n'anà del país perquè era l'única manera de continuar progressant. Va estudiar amb beques a Lovaina, on seguí les classes del dialectòleg romanès **Sever Pop**, i a Zuric. El 1953 va venir a Barcelona per assistir a un congrés de lingüística romànica i va conèixer el professor **Walther von Wartburg**, el futur autor del diccionari francès etimològic, que li oferí de ser lector d'espanyol a la Universitat de Basilea. Començava una nova etapa.

2. El més gran romanista dels Països Catalans i un magnífic ambaixador

Treballar a Basilea li proporcionà tranquil·litat i un avantatge fonamental: els recursos. Gràcies al **Fonds National Suisse de la Recherche Scientifique** (FNS) va poder abocar-se a la recerca. Ho explicava a VilaWeb amb aquest exemple: 'Em van pagar perquè pogués fer la feina de preparació i edició del *Llibre del Consolat de Mar*. Jo no vaig cobrar ni un franc, però vaig poder mantenir un seguit de col·laboradors.' A Basilea, hi fa tota la carrera professional: lector, *privatdozent* (professor associat), professor extraordinari, catedràtic numerari i director de departament. Però sobretot a la ciutat suïssa va poder col·laborar amb el seu mestre i company Von Wartburg en el ***Französisches Etymologisches Wörterbuch***, l'obra magna que estudia etimològicament tots els parlars de la llengua francesa.

Durant els cinquanta anys en què Colón està a l'estranger (1951-1997) no tan sols actua d'ambaixador de la llengua catalana, sinó que dirigeix nombroses tesis doctorals i crea escola entorn de la recerca sobre el català, l'espanyol, l'occità i el francès. Tot plegat el converteix en el més gran romanista que han tingut els Països Catalans.

3. Entendre i atendre les dues dimensions de la llengua: el temps i l'espai

Viure a l'estranger, en la seva 'bassa d'oli' de Basilea, no el va desvincular en cap moment de l'activitat acadèmica del país. En l'era pre-cibernètica, Colón va poder fer estudis sobre el català i el castellà a molts quilòmetres de distància, gràcies a l'ajut d'[Amadeu-Jesús Soberanas](#), conservador de l'arxiu de la Biblioteca de Catalunya, que li enviava tot allò que li demanava. La seva tasca investigadora, centrada en l'estudi de les llengües romàniques — especialment el català i el castellà— va ser enfocada en tres àmbits: la recerca etimològica, l'edició filològica i la història de la llengua. En són exemples llibres de lèxic contrastiu, com ara *El español y el catalán, juntos y en contraste*, *Die ersten romanischen und germanischen Übersetzungen des 'Don Quijote'* i *Panorama de la lexicografía catalana: de les glosses medievals a Pompeu Fabra*. En l'edició de texts, es destaquen les d'*El llibre d'hores*, els *Furs de València*, el *Diccionario latino-español* de Nebrija i el *Llibre del Consolat de Mar*. Però Colón va escriure sobretot centenars i centenars d'articles monogràfics, en què centrava l'atenció en un aspecte determinat i concret de tal o tal llengua: de vegades era un parlar i molt sovint era un sol mot. D'exemples d'aquesta minuciositat, n'hi ha un gavadal. Vegem-ne uns quants: 'Unes notes sobre la pèrdua de la -r final etimològica', 'Valenciano *calbot* "golpe en la nuca"', 'El concepto "otoño" en catalán y su posición entre las lenguas romances', 'Rosellonés antiguo *causol*, rosellonés moderno *cossòl*', 'Le parfait périphrastique catalan "va + infinitif"', 'Acerca de los préstamos occitanos y catalanes del español', 'Français *caisson* et *caissonadé*', 'Concerning the Catalan-German Vocabulary of 1502: "Vocabolari molt profitós per apendre Lo Catalan Alemany y Lo Alemany Catalan"', "'La balada de la garsa i l'esmerla" de Corella'...

En tota l'obra de Colón es veu sempre el rigor i l'aprofundiment en els dos aspectes de les llengües: **l'espai** (i, per tant, l'estudi intern, dialectològic, d'una llengua o bé el comparatiu entre llengües) i **el temps** (l'etimologia i la història de la llengua, de les llengües). Per això fou un dels iniciadors del monumental [Atles lingüístic del domini català](#). I per això, aprofitant la tecnologia del segle XXI, fou tan important la creació, juntament amb la seva esposa, Maria-Pilar Perea, de l'[Estratigrafia Dialectal](#), que [VilaWeb va difondre](#) l'estiu del 2016.